

Bibliografija

KLEMENT RANJINA O. P. (1482–1559)

Marijan BIŠKUP

Dubrovački dominikanac Klement Ranjina značajno je ime katoličke reforme ne samo u nas nego i u susjednoj Italiji. Njegovi ga suvremenici hvale kao teologa-moralistu, propovjednika i diplomatu.

PRILOZI ZA BIOGRAFIJU

Ime Klementa Ranjine zauzima značajno mjesto među hrvatskim dominikancima XVI. stoljeća. Rodio se 1482. godine u plemićkoj obitelji koja je Dubrovniku dala više poznatih i zaslužnih imena: pjesnika Dinka, koji je sedam puta obnašao čast kneza Dubrovačke Republike; Ambroza, pisca kratkih životopisa glasovitih članova drubrovačke dominikanske kongregacije; Nikšu, ljetopisca i autora književnih i liturgijskih tekstova. Bio je u četiri navrata dubrovački knez.¹

Klement je kao šesnaestogodišnji mladić stupio u dominikanski red.² Nakon prvih studija u svom rodnom Dubrovniku odlazi na više nauke u poznata dominikanska učilišta u Veneciju i Napulj. Iz registriranih pisama dominikanskog generala Tome de Vio (Kajetana) doznajemo da je od istoga bio dva puta premješten: 1509. godine odlazi u samostan dominikanaca u Perugiu, a dvije godine kasnije poslan je u samostan sv. Dominika u Napulju³ gdje je i dovršio svoje teološke studije.

Aktivna djelatnost mladog dominikanca bila je svestrana i vrlo plodonosna. Prema svjedočanstvu Serafina Crijevića (Cerve)⁴ Klement Ranjina se pokazao vrsnim propovjednikom pa je kao takav proputovao gotovo cijelu Dalmaciju te velik dio Italije

1 Usp. M. KURELAC, *Klement (Ranjina)*, Enciklopedija Jugoslavije, vol. 7, Zagreb 1968, str. 43.

2 Dokaz za tu tvrdnju nalazimo na kraju djela *Commentaria in quatuor libros Sententiarum* knj. 4, f. 320r gdje sam Ranjina kaže da je imao 16 godina kada je stupio u dominikanski red.

3 A. DE MEYER, *Registrum litterarum Fr. Thomae de Vio Caietani O. P. Magistri Ordinis 1508–1513*, Romae 1935, str. 287 i 290.

4 S. CERVA, *Iconotheca illustrium fratrum Congregationis Ragusinae*, Ragusae 1728, str. 144.

i Njemačke.⁵ U dva navrata: 1515. i 1534. godine senat Dubrovačke Republike pozvao ga je da u svom rodnom gradu propovijeda kroz Došašće i Korizmu.⁶

Kao propovjednik i kao diplomat Dubrovačke Republike Klement Ranjina često boravi izvan Dubrovnika. U više navrata obnaša visoke službe i u svom redu. Tri puta bio je vikar dubrovačke dominikanske kongregacije (1520–1522, 1526–1528), 1542–1544),⁷ a jednom i provincijal lombardske dominikanske provincije.⁸

Klementa Ranjinu se redovito prikazuje kao vatrenog pobornika katoličke reforme i borca protiv protestantskih učenja. U tom smislu ga veličaju dominikanski historičari Vincenzo Fontana, Serafino Razzi, Alfonso Fernandez, Antonio Lusitanus, autori monumentalnog djela *Scriptores Ordinis Praedicatorum* Jacques Quétif i Jacques Echard i drugi.

Svoj svećenički život Ranjina je posvetio propovijedanju. U tom smislu više puta je proputovao rodnu Dalmaciju, Hrvatsku, Italiju i Njemačku. Sačuvala su nam se mnoge njegove propovijedi, koje su tiskane 1541. u Veneciji pod naslovom *Quodlibet declamatorium*, a po drugi put pod naslovom *Sacri sermones* 1586. u Bresci. Suvremenici oca Ranjine i neki kasniji pisci ističu njegove izvrsne propovjedničke sposobnosti nazivajući ga „predicatore di nominanza” (S. Razzi), „in Concionibus ad populum eloquens, graciosus et doctus” (H. Maraccius), „et lingua sua in declamationibus facundissimus” (S. Sijenski), „predicatore graciosus” (M. Pio). Zanimljivo je istaknuti da on u svojim govorima redovito tumači teološke misli o otajstvima vjere, izbjegavajući uobičajeni sentimentalizam.

Klement Ranjina se proslavio svojim teološkim radovima, posebno onima s područja moralne teologije. Te njegove sposobnosti priznaju suvremenici i kasniji pisci koji ga nazivaju „eximius theologus” (J. Quétif-J. Echard, A. Horanyi), „vir tam in theologia speculativa, atque morali, quam in dogmatica excellens” (A. Rovetta), „illustre teologo et oratore del XVI secolo” (Š. Ljubić).

Ranjina živi i djeluje u vremenu kada se teologija počela dijeliti na dogmatiku (spekulativni dio) i moralku (usmjerenu praksi). Kao propovjednik, pisac i savjetnik često se susretao s najhitnijim problemima života, pa je danomice morao posizati za teološkim vrelima kako bi mogao davati ispravne odgovore. Baš zbog toga njegovi su govori puni teoloških misli s kojima želi upoznati i suočiti svoje slušatelje. Iz njegovih djela vidi se da je uočavao „znakove vremena”. Tako u djelcu iz trgovačkog prava *De cambiis et usuris* iznosi svoje poglede o kreditima, ugovorima, tajnoj lihvi i pravednosti u određivanju cijena. Takva su pitanja u njegovo vrijeme vrlo aktualna jer početkom novoga vijeka dolazi do krupnih promjena u ekonomskim strukturama društva.

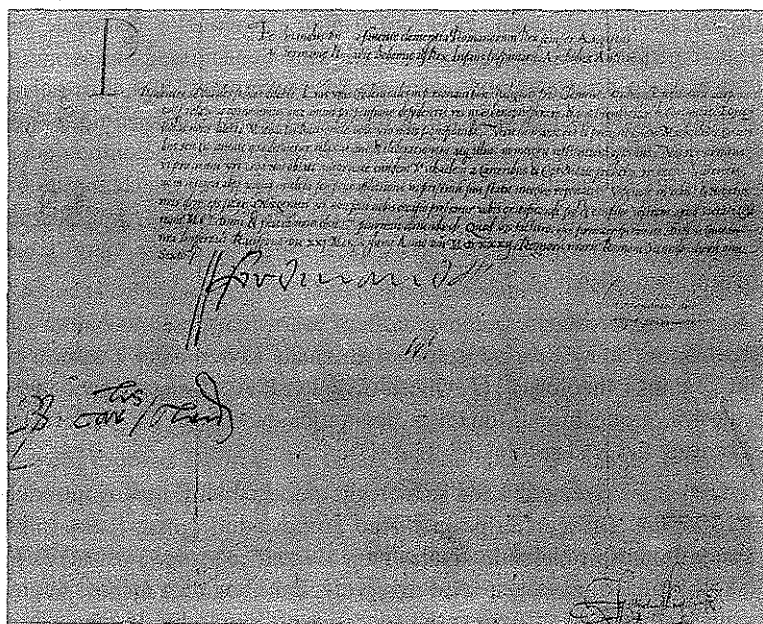
5 Usp. S. CERVA, *Iconotheca...* str. 146; A. ZANINOVIĆ, *Pogled na apostolsko-znanstveni rad dominikanaca u hrvatskim zemljama*, preštampano iz Bogoslovske smotre, Zagreb 1917, str. 14; S. KRASIĆ, *Congregatio Ragusina Ord. Praed. (1487–1550)*, Romae 1972, str. 188.

6 Usp. S. KRASIĆ, Nav. mj.

7 Usp. S. KRASIĆ, Nav. dj., str. 149.

8 Š. LJUBIĆ, *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Vienna 1856, str. 12.

Njegovo se ime često susreće i u službenim dokumentima Dubrovačke Republike.⁹ Tako mu Senat 1505. godine piše u samostan sv. Petra Mučenika na otočiću Murano u Veneciji da pronade i u Dubrovnik pošalje jednog sposobnog učitelja za odgoj mladeži. U listopadu 1515. Ranjina putuje Lorenzu Mediciju u Firenzu i papi Leonu X. u Rim. Godine 1516. nakon uspješno obavljenog poslanstva, Senatu Dubrovačke Republike predaje pismenu poruku Lorenza Medicija. Puno teže i osjetljivije bilo je njegovo poslanstvo na dvor hrvatsko-ugarskog i njemačkog kralja Ferdinanda Habzburškog 1530. godine u vezi s Mihajlom Bucinjole, optuženom zbog izdajstva. Svima je poznato Klementovo zauzimanje za Dubrovnik kod pape Pavla III, prigodom osnivanja Svete lige za borbu protiv Turaka (1538), kojim spašava Dubrovnik iz praktički bezizlazne situacije. Mnogi historičari hvale njegovu okretnost na diplomatskom polju (F. M. Appendini, S. Razzi, S. Dolci, S. Cerva itd.).

Odgovor kralja Ferdinanda I na pismo koje mu je 1530. u ime Dubrovčana predao Klement Ranjina OP (Dubrovnik, Historijski arhiv, Acta S. Mariae Maioris saec. XVI, Fasc. III, br. 101).

⁹ Usp. S. KRASIĆ, Nav. dj., str. 140–142.

DJELA

Teološko-pastoralni spisi Klementa Ranjine otkrivaju pastoralnog radnika koji je bio u stalnom dodiru s knjigom. Odatle i njegova bogata literarna djelatnost. Dio spisa Klementa Ranjine je objavljen, znatan broj ih je ostao u rukopisima, a od nekih su nam se sačuvali samo naslovi.

1. *Liber casuum conscientiae*
2. *Super Decretalia Flores*
3. *Quaedam dubia in epistolas Pauli*
4. *Sermones de Tempore et de Sanctis*
5. *De potestate Petri et successorum*¹⁰
6. *Liber consiliorum*

U ovom spisu sabrani su najznačajniji savjeti koje je o. Klement Ranjina davao redovničkim osobama i raznim dubrovačkim senatorima. Djelo predstavlja pravu sumu dogmatsko-moralno-pravnog znanja. Rukopis se do 1718. godine nalazio u gruškomo samostanu sv. Križa, odakle je spomenute godine bio prenesen u knjižnicu samostana sv. Dominika u Dubrovniku.¹¹

7. *Quodlibet declamatorium cum suis figuris...* Venecija 1541. (2. izd. pod naslovom *Sacri sermones*, Brescia 1586)

Iz kratkog predgovora vidi se da je tekst dovršen 20. kolovoza 1540, a godinu dana kasnije tiskan je u Veneciji. Podijeljen je na tri knjige, od kojih svaka ima poseban naslov i vlastitu numeraciju listova. Knjiga je lijepo primljena i postala je vrlo tražena u propovjedničkoj literaturi, tako da se četrdesetak godina kasnije u Bresciji tiska drugo dotjerano izdanje s novim rasporedom govora i pod novim naslovom *Sacri sermones*. Valjda je to bio razlog što npr. Altamura¹² ovo drugo izdanje navodi kao posebno djelo. Treba, nadalje, istaknuti da svi domaći autori poput Š. Cerve, Š. Ljubića, I. Kukuljevića, F. Markovića, M. Rešetara, M. Kurelca i A. Zanihovića s pravom navode da su *Quodlibet declamatorium* (Venecija 1541) i *Sacri sermones* (Brescia 1586) samo dva različita izdanja jednog te istog spisa. Naprotiv S. Krsić u svojoj disertaciji (*Congregatio Ragusina Ord. Praed. /1487–1550/,* str. 189–190) i u članku *Klement Ranjina* (Prilozi 1–2, Zagreb 1975, str. 289–290) navodi *Quodlibet declamatorium* i *Sacri sermones* kao dva zasebna djela. Nije nam poznat razlog za takvu tvrdnju, pogotovo je čudno kada se zna da S. Cerva u djelu *Bibliotheca Ragusina*, čije je izdanje pripremio S. Krsić, tvrdi protivno.

10 Tih pet djela izgubilo se vrlo rano tako da o njima ništa ne zna ni S. Cerva (*Bibliotheca Ragusina, Zagrabiae MCMLXXV*, str. 227).

11 Usp. S. CERVA, *Bibliotheca Ragusina, Zagrabiae MCMLXXV*, str. 227.

12 A. ALTAMURA, *Clemens Araneus, Bibliotheca sacri Ordinis Praedicatorum, Romae 1677*, str. 295.

8. *Expositio... super epistolam Pauli ad Romanos*, Venetiis 1547

Među tiskanim spisima Klementa Ranjine nalazi se izlaganje o Pavlovoj Poslanici Rimljanima. Ovo kontroverzistički pisano djelo od 132 lista, podijeljena u šesnaest poglavlja, s interesom su primili Ranjinini suvremenici.

9. *Sententiae ex Doctoribus ad casus particulares facile resolvendos et breviter per modum alphabeti excerptae*

Spis kazuističkog sadržaja, iako je autor u rješavanju kazuističkog sadržaja i konkretnih slučajeva još uvijek daleko od teologa kazuista XVII. stoljeća.¹³

10. *De Cambiis et Usuris*

To djelo pokazuje s kolikim je interesom Klement Ranjina pratio zbivanja svoga vremena u kojem dolazi do naglih društvenih i ekonomskih promjena zbog prijelaza iz gradske ekonomije u ekonomiju nacije. Pritom se nerijetko zaboravlja na načela pravednosti pa pisac pokušava dati upute trgovačkom pravu.¹⁴

11. *Commentaria in quatuor libros Sententiarum*

Komentar na *Sentencije* Petra Lombardskog jedino je djelo Klementa Ranjine koje je on osobno pripremio za tisak. Nije poznato zašto je ono ostalo u rukopisu. Možda zbog nedostataka novca? Ne smije se zaboraviti da to vrijeme koincidira s obnovom tomizma, pa *Sentencije* Petra Lombardskog gube svoj primat.

Rukopis Ranjinina Komentara na *Sentencije* pisan je 1549. godine¹⁵ na papiru veličine 33 x 21,5 cm s ukupno 320 listova. Danas se čuva u knjižnici Male braće u Dubrovniku. Restauriran je prije par godina i tom prigodom rastavljen je na dva dijela sa signaturom 595/I i 595/II. U prvom svesku nalazi se samo prva knjiga komentara, dok tri preostale opsegom manje knjige tvore drugi svezak rukopisa. Za restauracije rukopisa na dnu svakog lista stavljena je nova numeracija od 1–320v. Kodeks je na mnogo mjesta oštećen od vlage. Ponegdje su komadi listova toliko poderani da se dijelovi teksta ne mogu pročitati (npr. ff. 5rv, 22–26, 55, 57 itd.). Na početku rukopisa (f. 2v) nalazi se „*Epistola fratris Clementis ragusini Ordinis Praedicatorum ad pios lectores super 4 libros Sententiarum*”.

Klement Ranjina vjerno slijedi program *Sentencija*, tako da je i njegov tekst razdijeljen na četiri knjige. U prvoj knjizi (ff. 15r–155r) sa 48 distinkcija govori se o tajni Presvetog Trojstva, a 44 distinkcije druge knjige (ff. 157r–245v) sadrže temeljne vjerske istine o stvaranju i oblikovanju tjelesnih i duhovnih bića i druga pitanja u vezi s time. U trećoj knjizi (ff. 248r–283v) pisac u 40 distinkcija razlaže pitanja iz moralke, govori o Kristu, utjelovljenoj Riječi, i spasenju. Posljednja, četvrta knjiga komentara (ff. 284r–320r) sadrži nauk o sakramentima i dodatak „*de novissimis*”.

13 Usp. S. CERVA, *Bibliotheca Ragusina...* str. 229.

14 Usp. S. CERVA, Nav. mj.

15 Usp. knj. IV, f 320r.

Klementov Komentar na Sentencije sadržajem i opsegom predstavlja najvažnije i najveće njegovo teološko djelo. Iznenaduje tvrdnja koju je na kraju svojeg prikaza *Klement Ranjina (1482–1559)* u *Prilozima* (1–2, 1975, str. 290) iznio S. Krsić koji tvrdi da je to jedino filozofsko djelo koje je Ranjina napisao i priredio za tisak. *Sentencije* Petra Lombardskog bile su od polovice XIII. stoljeća i govoto kroz trista godina službeni priručnik teologije naprije u Parizu, a zatim i na ostalim višim teološkim učilištima Zapada.¹⁶ Istina, komentatori su se u tumačenju teološke misli učitelja iz Novare služili filozofijom¹⁷ ali se uvijek isticala razlika koja postoji između filozofije i teologije. To isto vrijedi i za Ranjinin komentar na Sentencije jer i on se služio filozofijom u izlaganju teoloških problema (usp. knj. III, dist. 23, f. 265v itd.). Istu tvrdnju iznio je tridesetak godina ranije T. Harapin kojega S. Krsić ne navodi.

12. *De Rascianorum errores*

Godine 1553. boravio je u Rimu patrijarh Siraca Simon Sylakas, koji se u ime svoga naroda odrekao zabluda i izrazio posluš papi Juliju III. Izrekavši ispovijest vjere i od samoga pape zaodjenut patrijarhalnim palijem, vraćao se u svoju domovinu zajedno s dvojicom dominikanskih biskupa koji su na proputovanju svratili u dominikanski samostan u Dubrovniku, što je Klement Ranjina iskoristio za razgovor o raskolu, različitim sljedbama i pozivu upućenom krivovjercima i raskolnicima da se vrate vjeri rimske Crkve. Osobit interes pokazao je za raskol raške Crkve i za njezine zablude koje se poklapaju s onima kod nestorijanaca. Te je rasprave iznio u djelcu pod gornjim naslovom.¹⁸

13. *In nonnulla Constitutionum nostrarum loca explicatio*

Ovo djelce, sastavljeno prema želji Augustina Heliae, vrhovnog poglavara dubrovačke dominikanske kongregacije, nastoji dati biblijsko-teološko osmišljenje redovničkog života kao i mnoga druga objašnjenja u vezi s nekim pozitivnim propisima dominikanskog reda.¹⁹

KLEMENT RANJINA U LITERATURI

ALTAMURA A., *Clemens Araneus*, Bibliotheca sacri Ordinis Praedicatorum, Romae 1677, str. 295.

Kraći prikaz o spisateljskoj djelatnosti Klementa Ranjine (dalje K. R.). Altamura dva različita izdanja Ranjininih govora (Venecija 1541. i Brescia 1586. godine) navodi kao dva zasebna djela.

16 Usp. M. D. CHENU, *Introduction a l'étude de Saint Thomas d'Aquin*, Paris 1974, str. 226–227; Š. STEINER, *Uvod v moralno teologijo*, Celje 1977, str. 77.

17 Usp. R. D. CROUSE, *St. Thomas, St. Albert, Aristotle: Philosophia ancilla theologiae*, Tommaso d'Aquino nel suo settimo centenario, vol. I, Napoli 1975, str. 181–185.

18 Usp. S. CERVA, *Bibliotheca Ragusina*, Zagrabiae MCMLXXV, str. 229–230.

19 Usp. S. CERVA, Nav. dj., str. 230.

APPENDINI F. M., *Clemente Ragnina*, Notizie storico-critiche sulla antichità. Storia e letteratura de' Ragusei, II, Ragusa 1803, str. 86-87.

Najvažniji bio-bibliografski podaci o K.R. s posebnim naglaskom na njegovu uspješnu misiju kod pape Pavla III. 1538. godine.

Araneo Clemente, Enciclopedia universal ilustrada europeo-americana, t. V, Barcelona, str. 1209.

K. R. se svrstava među poznate talijanske dominikanske teologe XVI. stoljeća. Od njegovih djela navodi se Komentar Poslanice Rimljanima, Tractatus de fide (!) i Elementa et apparatus ad Evangelium evulgandum (!).

BAZALA VI., *Pregled hrvatske znanstvene baštine*, Zagreb 1978, str. 90, 145-46, 178.

K. R. komentator Sentencija i spretan diplomat.

BIŠKUP M., *Hrvatski dominikanci XVI. stoljeća o Mariji*, Advocata Croatiae, Zbornik radova hrvatske sekcije VIII. međunarodnog mariološkog i XV. marijanskog kongresa, Zaragoza, 3-12. 10. 1979, Zagreb 1981, str. 128-130.

Osvrt na pisanje K. R. o Mariji.

BOROVINA VI., *Klement Ranjina*, Akvinac VI, br. 7 (1938), str. 119-123.

Prikaz života i rada K. R.

BRLEK M., *Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku*, knj. I, Zagreb 1952, str. 217.

CASNACICH G. A., *Bibliotheca di fra Innocenzo Ciulich nella libreria de' RR. PP. Francescani di Ragusa*, Zara 1860, str. 50, 239, 240, 262-263.

Spominje komentar K. R. na poslanicu Rimljanima i propovijedi *Sacri Sermones*.

CERVA S. M., *De Fratere Clemente Araneo*, Iconotheca illustrium fratrum Congregationis Ragusinae Sacri Ordinis Praedicatorum (rukopis samostana sv. Dominika u Dubrovniku), Ragusa 1728, str. 143-163.

Prikaz života i rada K. R.

CERVA S. M., *Frater Clemens Araneus Legatus a Senatu Romam mittitur 1538*, Monumenta Congregationis Sancti Dominici de Ragusio Ordinis Fratrum Praedicatorum (rukopis knjižnice samostana sv. Dominika u Dubrovniku), vol. IV, Ragusa 1733, str. 20-28.

O vrlo uspješnom diplomatskom pothvatu K. R. kod pape Pavla III. godine 1538.

CERVA S. M., *Fr. Clemens Araneus Ord. Praed.*, Bibliotheca Ragusina in qua ragusini scriptores eorumque gesta et scripta recensentur (izd. S. Krsić), t. I, Zagabriae 1975, str. 214-243.

Iscrpan prikaz života i rada K. R. Na str. 228 spominje se da su njegovi govori dvaput tiskani (Venecija 1541, Brescia 1586).

CVJETKOVIĆ B., *Uvod u povijest Dubrovačke Republike*, knj. I, Smisao dubrovačke povijesti, Dubrovnik 1916, str. 40.

K. R. u diplomatskoj misiji kod pape Pavla III. 1538. godine.

CVJETKOVIĆ B., *Dubrovnik i Svete lige*, Narodna starina, knj. I, Zagreb 1922, str. 129.

Uspješna diplomatska misija K. R. u vrijeme prve Svete lige (1538).

CVJETKOVIĆ B., *Dubrovačka diplomacija*, I. dio, Dubrovnik 1923, str. 56.

K. R. kao diplomat.

DOLCI S., *Clemens Araneus*, Fasti litterario-Ragusini sive virorum litteratorum, qui usque ad annum MDCCLXVI. in Ragusina claruerunt Ditione, Prospectus Alphabeticò ordine exhibitus, et notis illustratus, Venetiis 1767, str. 16.

Osvrt na spisateljsku djelatnost K. R.

ĐURĐEVIĆ I., *Clemens Araneus*, Vitae illustrium Rhacusinorum, Biografska djela Ignjata Đurđevića, Zbornik za istoriju, jezik i književnost VII, Srpska Kraljevska Akademija (izd. Kolendić P.), Beograd 1935, str. 3, 22–23, 147, 180–182.
Kraći osvrt na spisateljsko-diplomatsku djelatnost K. R.

ENGEL I. H., *Povijest dubrovačke republike*, 2. izd. Dubrovnik 1922, str. 125.

O diplomatskoj misiji K. R. 1538. godine.

FERNANDEZ A., *Concertatio praedicatoria pro Ecclesia Catholica contra haereticos, gentiles, judeos et agarenos, per epitomen in Annales distributa*, Salmaticae 1618, str. 345.

K. R. napisao je Komentar Poslanice Rimljanima i knjigu propovijedi.

FEROTIN M., *Araneo Clement*, Dictionnaire de la Bible, t. I (Paris 1912), str. 878.

K. R. zaslužuje da radi svojeg teološkog znanja, trijezne erudicije i rijetke govorničke sposobnosti bude ubrojen među najslavnije dominikance XVI. stoljeća.

FONTANA V. M., *Monumenta dominicana breviter in Synopsim collecta, de fidis obsequiis ab Ordine Praedicatorum sanctae Dei Ecclesiae usque modo prestitis*, Romae 1675, str. 456.

K. R. autor je Komentara Poslanice Rimljanima.

FORETIĆ V., *Povijest Dubrovnika do 1808*. Drugi dio: Od 1526–1808, Zagreb 1980, str. 40.

Spominje diplomatsku misiju K. R. iz 1538. godine.

FRANIČEVIĆ M., *Povijest hrvatske književnosti*, knjiga 3: Od renesanse do prosvjetiteljstva, Zagreb 1974, str. 63 i 64.

U zbirci pjesama *Carmina* L. Paskovića nalaze se i stihovi posvećeni K. R.

GOLUB I., *Pregled hrvatske bogoslovne književnosti*, Zagreb 1967, str. 10.

K. R. se spominje kao borac protiv protestantizma.

GOZEUS A., *Catalogus virorum ex familia Praedicatorum, ex literis insignium*, Venetiis 1605, str. 52.

K. R. je izvrstan propovjednik.

GRAČANIN Đ., *Katolička bogoslovna znanost kod Hrvata*, Naša domovina sv. I, Zagreb 1943, str. 383.

Ističe da je K. R. autor petnaestak raznih djela.

HARAPIN J. T., *Razvitak filozofije kod Hrvata*, Croatia Sacra XI–XII, br. 20–21 (1943), str. 160.

Naglašava se da od djela K. R. s filozofskog gledišta posebnu pažnju zaslužuje njegov Komentar na Sentencije Petra Lombardskog.

HORANYI A., *Araneus Clemens*, Memoria Hungarorum et Provincialium scriptis editis notorum, t. I, Viennae 1775, str. 67–68.

K. R. „eximius theologus saeculo XVI”. Autor poimence navodi neka od njegovih djela.

HURTER H., *Clemens Araneus*, Nomenclator literarius theologiae catholicae theologos exhibens aetate, natione, disciplinis distinctis, t. II, 2. izd. Oenipotentis 1906, str. 1514–1515.

Pažnju autora privlači komentar K. R. na Poslanicu Rimljanima protiv protestanata.

JOECHER C. G., *Araneus (Clemens)*, Allgemeines Gelehrten–Lexicon, vol. I, Leipzig 1750, st. 494–495.

K. R. kao autor Komentara na Sentencije Petra Lombardskog, komentara poslanice Rimljanima protiv luteranaca i pisac teoloških govora tiskanih najprije u Veneciji (1541), a zatim u Bresciji (1586).

JURIĆ, Š., *Ranjina Klement*, Jugoslaviae scriptores latini recentiores aetatis, Pars I, Opera scriptorum latinorum natione Croatarum usque ad annum MDCCCXLVIII typis edita, Bibliographiae fundamenta, t. II, Index systematicus, Zagrabiae MCMLXXI, str. 35, br. 137–138; str. 36, br. 146; str. 45, br. 289; str. 153, br. 18.

Popis tiskanih djela K. R. i oznaka mjesta i knjižnica u kojima se spomenuta djela kod nas mogu naći.

KRASIĆ S., *Congregatio Ragusina Ord. Praed. (1487–1550)*, Institutum Historicum FF. Praedicatorum, Dissertationes historicae, fasc. XIX, Romae ad S. Sabinae 1972, str. 107, 121, 122, 128, 140–142, 149, 176, 187–190.

Prikaz života, diplomatske i spisateljske djelatnosti K. R. Povodi se za Altamurom te dva izdanja Ranjininih teoloških govora (*Quodlibet declamatorium*, Venecija 1541. i *Sacri sermones*, Brescia 1586) navodi kao dva različita djela.

KRASIĆ S., *Klement Ranjina (1482–1559)*, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, god. I, br. 1–2, Zagreb 1975, str. 187–290.

Prikaz života i rada K. R. u kojem ponovno dva različita izdanja propovijedi o Ranjine navodi kao dva različita djela. Bez obrazloženja tvrdi da je Komentar K. R. na Sentencije Petra Lombardskog filozofsko djelo (str. 287 i 290).

KRASIĆ S., *Regesti pisama generala Dominikanskog reda poslanih u Hrvatsku (1392–1600)*, (II dio), Posebni otisak iz Arhivskog vjesnika 21–22/1978–1979.

Ime K. R. susrećemo u registrima na str. 211 (br. 1045), 212 (br. 1065), 253 (br. 1433), 254 (br. 1436 i 1439).

KRSTIĆ K., *Filozofija u Hrvatskoj*, Naša domovina I, Zagreb 1943, str. 398.

K. R. jedan je od komentatora Sentencija Petra Lombardskog.

KUKULJEVIĆ–SAKCINSKI I., *Marko Marulić i njegovo doba. Pjesme Marka Marulića*, Stari pisci hrvatski, knj. I, JAZU 1869, str. XX.

K. R. napisao je 15 različitih djela od kojih su neka tiskana a druga su ostala u rukopisu.

KURELAC M., *Ranjina Klement*, Enciklopedija Jugoslavije, vol. 7, Zagreb 1968, str. 43.

Kraći osvrt na spisateljsku djelatnost K. R.

LASZOWSKI E., *Ranjina Klement*, Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica u hrvatskoj povijesti od 925–1925, Zagreb 1925, str. 226.

K. R. je autor petnaestak djela od kojih su najznačajnija Komentar na Sentencije i izlaganje Pavlove Poslanice Rimljanima.

LAUCHERT F., *Clemens Araneus, O. Praed.*, Die italienischen literarischen Gegner Luthers, Freiburg im Breisgau 1912, str. 484–487.

K. R. spada među četrdeset sedmoricu talijanskih teologa koji su se perom borili protiv protestantizma.

LOBIES J. P., *Araneo Clemente*, Index bio-bibliographicus notorum hominum, Pars C, vol. 6, izd. Biblio Verlag, Osnabrück 1976, str. 5565.

K. R., porijeklom Dubrovčanin, provincijal lombardske dominikanske provincije.

LUCCARI G., *Copioso ristretto degli annali di Ragusa. Libri quattro*, Venezia 1605, str. 141.

K. R. izvrstan diplomat.

LUSITANUS A. S., *Bibliotheca Ordinis Fratrum Praedicatorum, virorum inter illos doctrina insignium Nomina et eorum quae scripto mandarunt Opusculorum, Titulos et Argumenta complectens*, Parisiis 1585, str. 60–61.

Vrlo pohvalno se izražava o K. R. „poznatom teologu, vrsnom propovjedniku i borcu protiv protestantizma”.

LUSITANUS A. S., *Chronicon fratrum Ordinis Praedicatorum*, Parisiis 1585, str. 317.

K. R. spada među poznate teologe reda.

LJUBIĆ Š. (GLIUBICH S.), *Araneo Clemente*, Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia, Vienna 1856, str. 12.

Autor navodi da je K. R. bio provincijal lombardske dominikanske provincije, izvrstan teolog i govornik.

LJUBIĆ Š. (GLIUBICH S.), *O odnošajih među republikama Mletačkom i Dubrovačkom od početka XVI stoljeća do njihove propasti*, Rad JAZU 53, Zagreb 1880, str. 100.

K. R. uspješno obavlja ulogu poslanika Dubrovačke Republike 1538. godine.

MACAN T., *Pape su očinski voljeli Dubrovačku Republiku, vjernu Bogu i sv. Petru (uz 1300. godišnjicu veze hrvatskog naroda sa Svetom stolicom)*, Kalendar *Gospina krunica* 1941, str. 125.

Diplomatske sposobnosti K. R. došle su do izražaja osobito 1538. godine pred papom Pavlom III.

MAKUŠEV V., *Izledovanija ob istoričeskijh pamjatnikah i bitopisateljah Dubrovnika*, Priloženie k XI—mu tomu Zapisok Imp. Akademii Nauk, Sanktpeterburg 1867, str. 82.

Od djela K. R. spominje samo njegove govore *Quodlibet declamatorium*.

MARACCIUS H., *Bibliotheca Mariana alphabetico ordine digesta, et in duas partes divisa; quâ auctores qui de Maria Deiparente Virgine scripsisse*, Pars I, Romae 1648, str. 287–288.

K. R., poznati teolog i propovjednik, napisao je govore u čast Bogorodice koji su s ostalim propovijedima tiskani u Bresciji.

MARKOVIĆ F., *Kliment Ranjina*, Filozofski pisci hrvatskoga roda s onkraj Velebita u stoljećih XV do XVIII, Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine 1–2, Zagreb 1975, str. 262 i 277.

K. R., profesor moralke u Dubrovniku i nekim talijanskim zavodima, autor je većeg broja djela od kojih su se sačuvala samo neka. Djelo *Quodlibet declamatorium*, tiskano u Veneciji 1541. godine, u stvari je prikaz govorničke moralke u duhu kršćanske nauke. Mada govori o filozofskim piscima, F. Marković ne navodi nijedno Ranjinino filozofsko djelo.

MAZAL O., *Araneus, Clemens (Frater)*, Katalog der abenländischen Handschriften der österreichischen Nationalbibliothek, Series nova, t. 4, Wien 1975, str. 405.

Među izvacima „Vitae et carmina nonnullorum illustrium civium Rhacusinorum” od Ignjata Đurđevića spominje se i K. R. (Vitae., Ser. n., 4559, ff. 5v–6v).

MEDINI M., *Povijest hrvatske književnosti u Dalmaciji i Dubrovniku*, knj. I.: XVI stoljeće, Zagreb 1902, str. 64.

Uz ime K. R. napominje da je ovaj napisao oko 15 djela.

MEYER A. (de), *Registrum litterarum Fr. Thomae de Vio Caietani O. P. Magistri Ordinis 1508–1513.*, Institutum Historicum Fratrum Praedicatorum, vol. XVII, Romae ad S. Sabinae 1935, str. 287 i 290.

K. R. je u dva navrata premješten: 1509. odlazi u Perugiu, a 1511. premješten je u samostan sv. Dominika u Napulju.

MIRAEUS A., *Clemens Araneus*, Bibliotheca ecclesiastica, sive de scriptoribus ecclesiasticis, qui ab anno Christi 1494, quo Ioannes Trithemius desinit, ad usque tempora nostra floruerunt, Pars II, Antverpiae 1649, str. 42.

K. R., osim Sacri sermones, izdao je i Komentar na Poslanicu Rimljanima protiv luteranaca.

MORERI L., *Araneo (Clemente)*, Le grand dictionnaire historique, ou le mélange curieux de l'histoire sacrée et profane, 18. izd. Amsterdam 1740, t. I, str. 565.

U osvrtu na K. R. posebno se ističe njegovo zalaganje za glavne katoličke dogme protiv luteranaca.

PASCAL L., *F. Clementi de Ragnina*, Carmina, Venetiis 1551, f. 25 rv.

U pjesmama koje je posthumno objavio L. Dolce, nalaze se i stihovi u čast K. R.

PAVLOVIĆ A., *Pogled u povijest naše provincije*, Catalogus conventuum, fratrum et sororum Provinciae Croatiae Annuntiationis B. M. V. Ordinis Praedicatorum, Zagreb 1972, str. 68.

Ime K. R. spada među najizvrsnije propovjednike reda u našim krajevima.

PAVLOVIĆ A., *Kratak povijesni pregled dominikanske obitelji u našim krajevima*, *Catalogus conventuum, fratrum et sororum Provinciae Croatiae Annuntiationis B. M. V. Ordinis Praedicatorum*, Zagreb 1979, str. 78.

Među istaknutim propovjednicima nalazi se K. R. koji je propovijedao po dalmatinskim i talijanskim gradovima.

PIÒ M., *Fra Clemente Aragno*, *Delle vite de gli huomini illustri di S. Domenico*, t. I, Bologna 1607, str. 192.

Navodi se K. R. kao vrsnog propovjednika, teologa i autora više spisa.

POPOVIĆ P. (izd.), *Ignatii Georgii Vitae et carmina nonnulorum illustrium civium ragusinorum (adversaria)*, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srp. naroda, II odelj., knj. II, Beograd 1905, str. 7, 8, 13.

U uvodnom izlaganju, govoreći o životu, radu i osobama o kojima je Đorđić pjevao spominje i K. R.

POSSEVINUS A., *Apparatus sacer ad scriptores Veteris ac Novi Testamenti*, t. I, Coloniae Agrippinae 1608, str. 363.

K. R., pisac teoloških govora i Komentara Poslanice Rimljanima.

QUETIF J. – ECHARD J., *Clemens Araneus*, *Scriptores Ordinis Praedicatorum recensiti, notisque historicis et criticis illustrati*, vol II, Lutetiae Parisiorum 1721, str. 131.

Iscrpan prikaz o životu i djelima K. R., izvrsnog teologa XVI stoljeća, čovjeka uzornog života, erudita čije ime spominju gotovo svi stariji kroničari dominikanskog reda. Svoje neslaganje s protestantima vrlo razložno je iznio u Komentaru na Poslanicu Rimljanima.

RADONIĆ J. (izd.), *Dubrovačka akta i povelje*, Srpska Kraljevska Akademija, Zbornik za istoriju, jezik i književnost srpskog naroda, Treće odeljenje, knj. V, Beograd 1935, str. 266–267.

Objavljuje tekst pisma kralja Ferdinanda I. iz 1532. godine u kojem daje odgovor Dubrovčanima na pismo koje mu je u ime Republike 1530. donio K. R., redovnik propovjedničkog reda.

REŠETAR M., *Ranjina (Ragnina, Araneus) Klement*, Narodna enciklopedija srpsko-hrvatsko-slovenačka, knj. III, Zagreb 1928, str. 809.

K. R., učeni teolog i savjetnik vlade Dubrovačke Republike u raznim državnim poslovima, autor je više latinskih djela ponajviše teološkog sadržaja.

RAZZI S., *F. Clemente Araneo*, *Istoria de gli huomini illustri, cosi nelle prelature, come nelle dottrine, del sacro ordine de gli Predicatori*, Lucca 1596, str. 258–259.

K. R., poznati teolog i izvršni propovjednik, sastavio je Komentar Poslanice Rimljanima u kojoj je dotaknuo niz teoloških pitanja vezanih uz naučavanje protestantizma.

RAZZI S., *La storia di Ragusa*, 2. izd. Ragusa 1903, str. 134, 135, 189, 207, 208.

Opis vrlo uspješne diplomatske misije K. R. iz 1538. godine.

ROVETTA A., *Bibliotheca chronologica illustrium virorum provinciae Lombardiae sacri Ordinis Praedicatorum*, Bononiae 1691, str. 121.

K. R. se ističe kao vrstan poznavalac moralne i dogmatske teologije, pisac je više djela koja spominju gotovo svi poznatiji stariji kroničari Dominikanskog reda. Prema pisanju Rovette bio je član lombardske dominikanske provincije.

SENENSIS S., *Clemens Araneus*, Bibliotheca sancta, Venetiis 1566, knj. IV, str. 351.

Od brojnih djela K. R. posebnu pažnju privlači Komentar na Poslanicu Rimljanima namijenjen raspravi s protestantima.

STOJANOVIĆ I., *Dubrovačka književnost*, Dubrovnik 1900, str. 41.

Uz običan spomen imena kaže da su o K. R. pisali Slade i Serafin Cerva.

ŠANJEK F., *Dominikanci u našim krajevima. Kratak osvrt na pojavu i apostolsko-kulturnu djelatnost dominikanaca među Hrvatima*, Bogoslovska smotra XXXVI (1966), str. 721 i 724.

Ime K. R. spada među najpoznatije propovjednike i teološke pisce Dominikanskog reda u našim krajevima.

TADIĆ J., *Španija i Dubrovnik u XVI veku*, Srpska Kraljevska Akademija, posebna izdanja, knj. XCHII, društveni i istorijski spisi, knj. 41, Beograd 1932, str. 63.

Osvrt na poslanstvo K. R. iz 1538. godine. J. Tadić, navodeći L. Thalloczyja, kaže da je prije K. R. k papi Pavlu III. 1538. pošao fra Luka, prior dominikanaca u Dubrovniku. Kao potvrdu navodi dva akreditivna pisma dubrovačke vlade upućene papi Pavlu III, pohranjena u arhivu grada Mantove u Italiji.

THALLOCY L., *Frammenti relativi alla storia dei paesi situati all' Adria*, Trieste 1911, str. 7-8.

Osvrt na vrlo živu diplomatsku aktivnost 1538. godine u kojoj je imao udjela i K. R. L. Thalloczy, na temelju pisama sačuvanih u Mantovi, tvrdi da su u spašavanju Dubrovnika 1538. godine imali udjela fra Luka, prior dubrovačkih dominikanaca, i K. R.

VALENTINELLI G., *Bibliografia della Dalmazia i del Montenegro, Zagabria 1855*, str. 87.

Među poznate ljude iz dubrovačke povijesti spada i K. R.

VANINO M., *Teologija u Hrvata*, Croatia Sacra, XI–XII, br. 20–21, Zagreb 1943, str. 204.

O. K. R. kao borcu protiv protestantizma.

VOJNOVIĆ K., *Sudbeni ustroj republike dubrovačke*, Rad JAZU CXIV, Zagreb 1883, str. 163.

K. R. pokazao je izvrsne diplomatske sposobnosti pred papom Pavlom III. 1538. godine.

VOJNOVIĆ K., *Crkva i država u dubrovačkoj republici*, Rad JAZU CXIX, Zagreb 1894, str. 57.

O K. R. kao vrsnom propovjedniku, teologu i vještom diplomatu.

VOJNOVIĆ L., *Histoire de Dalmatie*, 2. sv., 2. izd. Paris 1934, str. 586.

Autor se pohvalno izražava o uspješno obavljenoj misiji K. R. kod pape Pavla III. (1538).

WALZ A., *Compendium historiae Ordinis Praedicatorum*, Romae 1930, str. 351 i 356.

K. R. spada među najpoznatije propovjednike i zapažene pisce u borbi protiv protestantizma.

WALZ A., *Araneo Clemente*, Enciclopedia Cattolica, vol. 1, Città del Vaticano 1949, str. 1768.

Dominikanac K. R., propovjednik i kontroverzist XVI stoljeća, pisac je brojnih djela teološke naravi.

ZAMAGNA M., *La storia di Ragusa*, Trieste 1935 (!), str. 217. Spominje diplomatsku misiju K. R. iz 1538. godine.

ZANINOVIĆ A., *Pogled na apostolsko-znanstveni rad dominikanaca u hrvatskim zemljama*, preštampano iz Bogoslovske smotre, Zagreb 1917, str. 14, 19–20.

K. R., vrstan propovjednik i pisac brojnih teoloških djela od kojih autor članka navodi samo neka, naglašujući pri tom da su njegove propovijedi *Quodlibet declamatorium* tiskane 1541. u Mlecima i po drugi put godine 1586. u Bresciji.

ZANINOVIĆ A., *Kratki osvrt na djelovanje dominikanaca u hrvatskim zemljama*, Gospina krunica 8/1943, str. 203.

Autor uvrštava K. R. među napoznatije dominikanske propovjednike u našim krajevima.

ZANINOVIĆ A., *Kratki osvrt na djelovanje dominikanaca u hrvatskim zemljama*, A. Lemonnier, O. P., Povijest Dominikanskog reda, Dubrovnik 1959, str. 84 i 85.

Navodi se da je Dubrovačka Republika o svom trošku tiskala propovijedi K. R. *Quodlibet declamatorium*.

ZOCH I., *Araneo Klement*, Hrvatska enciklopedija. Priručni rječnik sveobćeg znanja, knj. I, Osijek 1887, str. 197.

K. R., Dubrovčanin, provincijal dominikanaca u Lombardiji, glasovit teolog, vrsni govornik i latinski pisac.

RÉSUMÉ

Klement Ranjina (Clément Araneo) est un éminent dominicain croate du XVIe siècle. Excellent predicateur il a parcouru presque toute la Dalmatie, une grande partie de l'Italie et de l'Allemagne. Son nom est fréquemment mentionné dans les documents officiels de la République de Raguse. De nombreux historiens ragusains et chroniqueurs dominicains font l'éloge de ce diplomate habile qui s'est particulièrement illustré en 1538, au temps de la „Sainte Ligue,” lorsqu'il réussit à convaincre le pape Paul III que la neutralité de Dubrovnik dans la guerre avec les Turcs, était la meilleure et l'unique solution.

Il est également l'auteur de nombreux écrits théologiques, juridiques et pastoraux. Ce sont cependant ses discours théologiques, édités d'abord à Venise en 1541 (Quodlibet declamatorium), puis à Brescia en 1586 (Sacri sermones) qui eurent le plus de succès. Avec son commentaire sur la Lettre de Saint Paul aux Romains (Venise 1547) le Père Ranjina devient un défenseur ardent de la réforme catholique face au protestantisme. Ses contemporains, ainsi que les auteurs postérieurs sont pleins d'éloges pour Klement Ranjina le qualifiant de „vir tam in theologia speculativa atque morali, quam in dogmatica excellens” (A. Rovetta), „eximius theologus” (J. Quétif—J. Echard, A. Horanyi), „illustre teologo ed oratore del XVI secolo” (S. Gliubich) etc.